

SZAKDOLGOZAT

Dobos Luca

2024

Netgenerációk az oktatásban – Iránytű a digitális bennszülöttek tanításához

Dobos Luca

Gyógypedagógia alapképzési szak, levelező munkarend

Neveléstudományi Intézet/Gyógypedagógiai Tanszék

Belső témavezető: Gróf Anita, gyakorlatvezető, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Bár a globalizáció határokat elsöprő folyamatai már a 16. században megkezdtek hódító útjukat, a globalizáció térnyerése és intenzitása csak az elmúlt egy évszázad tekintetében olyan mértékű növekvő, s gyorsuló tendenciát mutat, melyet korábbi évszázadai együttvéve. Annak ellenére, hogy a televízió és a vezetékes telefon révén már az idősebb nemzedékek is ki voltak téve bizonyos mértékig a média hatásainak, s a korábbiakhoz képest könnyebben tartották a kapcsolatot egymással személyes találkozások nélkül is, életük javarésze offline zajlott, s zajlik még ma is. Ez arról a generációról, mely a már valóban határok nélküli, globális világban szocializálódott – tablettal a kezében és korlátlan internethozzáféréssel – már nem mondható el. Ezt a nemzedéket hívja a szakirodalom netgenerációnak vagy digitális bennszülötteknek, s szakdolgozatomban középpontjában is ők állnak.

A két ifjabb generáció tagjainak szoros kapcsolata az online világgal személyiségfejlődésükre, világszemléletükre és értékrendjükre, ebből kifolyólag pedig a tanulással való kapcsolatukra, tanulmányaikra is hatással van. A pedagógusok már megtapasztalhatták, hogy a netgenerációt képtelenség a régi módszerekkel oktatni és nevelni, azt azonban talán kevesebben tudják közülük, hogy ennek hátterében valójában milyen generációs sajátosságok, milyen nemzedékekkel korábban visszanyúló folyamatok húzódnak meg, illetve azt, hogy ennek a korábbiakhoz képest számottevően eltérő fejlődést mutató generációnak az ellátása milyen új megoldások kidolgozását igényli.

Az egyes generációk között kialakult kisebb-nagyobb attitűdbeli szakadékok, s az ezekkel járó konfliktusok az életkori sajátosságokon túl leginkább az eltérő szocializációs hatásokra vezethetők vissza. Ahhoz, hogy ezeket a generációs konfliktusokat – például egy iskolai környezetben pedagógusként – sikeresen tudjuk kezelni, illetve feloldani, nem elég a hatékony konfliktuskezelési módszerek alkalmazása. A problémák helyett a lehetséges megoldásokra kell fókuszálnunk,

feltétlenül nyitottnak, empatikusnak kell lennünk, s nem utolsó sorban ismernünk kell azt a generációt, amelyet tanítani, nevelni igyekszünk. Ha ismerjük a „célközöniséget”, illetve saját generációs korlátainkat és „gyarlóságainkat”, nem csak a konfliktusok kezelése válik egyszerűbbé, hanem az életkornak, egyúttal pedig az adott generációnak megfelelő oktatási módszerek és stratégiák kiválasztása is.

Manapság egyre többen kutatják a fiatalabb generációk sajátosságait, így az elmúlt évtizedekben számos tudományosan elismert publikáció látott napvilágot a témában, továbbá konferenciák, workshopok, webináriumok közkedvelt témája a gyerekek megváltozott viselkedése és eltérő képességprofilja. Egyre több a megbízható, szakmailag megalapozott ismereteket szolgáltató forrás, arra vonatkozóan azonban nemigen találni információkat, hogy a netgenerációsok ismérveivel milyen mértékben jellemezhetőek az azonos korosztályba tartozó tanulásban akadályozott gyermekek. Éppen ezért diplomamunkámhoz kapcsolódóan egyik célom ennek feltérképezése volt a pedagógusok körében interjúk formájában, a netgenerációra fókuszálva az egyes generációk sajátosságainak, s az azok mögött meghúzódó okoknak a bemutatása mellett.

Dolgozatomban először röviden összefoglalom a témában megjelent szakirodalmakra és tudományos cikkekre, tanulmányokra támaszkodva a generációelméleteket, hogy mit is jelent valójában a generáció fogalma, hogy milyen tényezők kovácsolják az egyes személyeket, korosztályokat a mai értelemben vett generációvá, s hogy miképp alakult elnevezésük, milyen „címkékkel” illették őket. Ugyan általánosítva, de nem elfelejtve az egyéni eltéréseket, felvázolom az egyes generációk sajátosságait, hogy milyen események, körülmények hatottak gondolkodásukra, világlátásukra és értékrendjükre hazánkban. Kitérek az egyes generációk között fennálló ellentétekre, az életkori sajátosságok és a generációs jegyek közötti fontos különbségekre. Röviden bemutatom a generációelméleteket ért kritikákat is, szót ejtve többek között a túlzott általánosítás és egyszerűsítés, a sztereotípiák, közhelyek és előítéletek veszélyeiről, a témában végzett kutatások problémáiról vagy a mikrogenerációkról. Egy teljes, önálló fejezetet szentelek a digitális bennszülött fiatalok tanulói mivoltának körüljárására, a tanulással való kapcsolatuk, megváltozott képességprofiljuk, továbbá az iskolában tetten érhető generációs ellentétek ismertetésére, felhívva a figyelmet a netgenerációs diákok és pedagógusaik közötti hídépítés szükségességére.

Kutatásom során strukturált mélyinterjúk keretén belül igyekeztem felmérni, hogy a sajátos nevelési igényű, tanulásban akadályozott netgenerációs gyermekekkel, fiatalokkal foglalkozó

gyógypedagógus kollégák a netgenerációra általánosan jellemző sajátosságok közül mennyit, s milyen mértékben tapasztalnak a tanulókkal kapcsolatban a közös munka során, s hogy alapvetően milyen véleménnyel vannak az érintett kérdésekben. Az interjúk külön-külön az online térben, videóhívás formájában zajlottak le. 5 gyógypedagógus kollégával volt szerencsém beszélgetni a témában, akik közül ketten néhány éve, hárman pedig több, mint 5 éve vannak a pályán. Az életkort tekintve nagy a szórás az általuk fejlesztett, tanított gyermekek között, óvodás, általános iskolás, illetve szakiskolás fiatalok is megfordulnak a kezeik között. Valamennyien egységes gyógypedagógiai módszertani intézményekben dolgoznak tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányon végzett gyógypedagógusként, illetve gyógypedagógus-logopédus munkakörben, egy fő közülük utazó gyógypedagógiai ellátás keretében.

A számtalan szakirodalom és tanulmány átolvasása, valamint a gyógypedagógus kollégáimmal folytatott mélyinterjúk rávilágítottak arra, hogy a netgenerációs fiatalokra jellemző sajátosságok a tanulásban akadályozott gyermekek körében is fennállnak bizonyos mértékig, s bár érdemes lehet a témában további kutatásokat végezni, egy alaposan kidolgozott, jól átgondolt, s kellően nagy elemszámú kérdőíves vizsgálat nélkül nem fogok tudni pontosabb képet alkotni a netgenerációra általánosan jellemző sajátosságok meglétéről, s mélységéről az alfa generációs tanulásban akadályozott gyermekek körében.

Véleményem szerint a kutatás jövőjét két egymással párhuzamosan futó kérdőíves felmérés jelentheti, melyet egyrészt a szülők, másrészt a tanulásban akadályozott gyógypedagógus kollégák körében lenne érdemes elvégezni, kitérve a családi körülményekre, a meglévő fogyatékosság típusára és mélységére, az érintett gyermekek életkorára, s minden olyan egyéb tényezőre, mely befolyásolhatja azoknak a sajátosságoknak az alakulását, melyek a netgenerációt fémjelzik.